



Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

18. december 2014*

»Præjudiciel forelæggelse — Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder — artikel 19, stk. 2, og artikel 47 — direktiv 2004/83/EF — minimumsstandarder for anerkendelse af flygtningestatus eller subsidiær beskyttelsesstatus — person, der er berettiget til subsidiær beskyttelse — artikel 15, litra b) — tortur, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, som en ansøger udsættes for i dennes hjemland — artikel 3 — gunstigere standarder — ansøger, der lider af en alvorlig sygdom — ingen passende behandling tilgængelig i hjemlandet — direktiv 2008/115/EF — tilbagesendelse af tredjelandsstatsborgere med ulovligt ophold — artikel 13 — retsmidler med opsættende virkning — artikel 14 — garantier i perioden frem til tilbagesendelsen — grundlæggende behov«

I sag C-562/13,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af cour du travail de Bruxelles (Belgien) ved afgørelse af 25. oktober 2013, indgået til Domstolen den 31. oktober 2013, i sagen:

Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve

mod

Moussa Abdida,

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, vicepræsidenten, K. Lenaerts, afdelingsformændene M. Ilešič, L. Bay Larsen (refererende dommer), T. von Danwitz, J.-C. Bonichot og K. Jürimäe samt dommerne A. Rosas, E. Juhász, A. Arabadjiev, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger og A. Prechal,

generaladvokat: Y. Bot

justitssekretær: fuldmægtig V. Tourrès,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 24. juni 2014,

efter at der er afgivet indlæg af:

— centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve ved avocat V. Vander Geeten

— Moussa Abdida ved avocat O. Stein

* Processprog: fransk.

- den belgiske regering ved C. Pochet og T. Materne, som befuldmægtigede, bistået af avocats J.-J. Masquelin, D. Matray, J. Matray, C. Piront og N. Schynts
 - den franske regering ved F.-X. Bréchet og D. Colas, som befuldmægtigede
 - Det Forenede Kongeriges regering ved barrister C. Banner
 - Europa-Kommissionen ved M. Condou-Durande og R. Troosters, som befuldmægtigede,
- og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 4. september 2014, afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets direktiv 2003/9/EF af 27. januar 2003 om fastlæggelse af minimumsstandarder for modtagelse af asylansøgere i medlemsstaterne (EUT L 31, s. 18), Rådets direktiv 2004/83/EF af 29. april 2004 om fastsættelse af minimumsstandarder for anerkendelse af tredjelandsstatsborgere eller statsløse som flygtninge eller som personer, der af anden grund behøver international beskyttelse, og indholdet af en sådan beskyttelse (EUT L 304, s. 12), Rådets direktiv 2005/85/EF af 1. december 2005 om minimumsstandarder for procedurer for tildeling og fratagelse af flygtningestatus i medlemsstaterne (EUT L 326, s. 13) samt artikel 1-4, artikel 19, stk. 2, og artikel 20, 21 og 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet under en sag mellem centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve (herefter »CPAS«) og Moussa Abdida, der er nigersk statsborger, vedrørende dette organs afgørelse om ophør af Moussa Abdidas socialhjælp.

Retsforskrifter

Den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder

- 3 Den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«), bestemmer i artikel 3 med overskriften »Forbud mod tortur«:

»Ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.«

- 4 Konventionens artikel 13 har følgende ordlyd:

»Enhver, der krænkes i de ved denne konvention anerkendte rettigheder og friheder, skal have adgang til effektiv oprejsning for en national myndighed, uanset om krænkelsen er begået af personer, der handler på embeds vegne.«

EU-retten

Direktiv 2003/9

- 5 Artikel 3 i direktiv 2003/9 med overskriften »Anvendelsesområde« bestemmer:

»1. Dette direktiv finder anvendelse på alle tredjelandstatsborgere og statsløse, der indgiver en asylansøgning ved en medlemsstats grænse eller på dennes område, og som har tilladelse til at opholde sig på dette område som asylansøgere [...]

[...]

4. Medlemsstaterne kan beslutte at anvende dette direktiv på procedurerne for behandling af ansøgninger om andre former for beskyttelse end den, der følger af [konventionen om flygtninges retsstilling, undertegnet i Genève den 28. juli 1951 (*United Nations Treaty Series*, bind 189, s. 150, nr. 2545 (1954))], for tredjelandstatsborgere eller statsløse, der ikke kan betragtes som flygtninge.«

Direktiv 2004/83

- 6 Artikel 1 i direktiv 2004/83 med overskriften »Emne og anvendelsesområde« bestemmer:

»Formålet med dette direktiv er at fastsætte minimumsstandarder for anerkendelse af tredjelandstatsborgere eller statsløse som flygtninge eller som personer, der af anden grund behøver international beskyttelse, og indholdet af en sådan beskyttelse.«

- 7 Direktivets artikel 2, litra c), e) og g), bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

[...]

c) »flygtning«: en tredjelandstatsborger, som i kraft af en velbegrunnet frygt for forfølgelse på grund af race, religion, nationalitet, politisk anskuelse eller tilhørsforhold til en bestemt social gruppe opholder sig uden for det land, hvor den pågældende er statsborger, og som ikke kan eller, på grund af en sådan frygt, ikke vil påberåbe sig dette lands beskyttelse [...]

[...]

e) »person, der er berettiget til subsidær beskyttelse«: en tredjelandstatsborger eller statsløs, der ikke anerkendes som flygtning, men for hvem der er alvorlig grund til at antage, at vedkommende, hvis han eller hun sendes tilbage til sit hjemland eller, for så vidt angår en statsløs, til det land, hvor han eller hun tidligere havde sit sædvanlige opholdssted, vil løbe en reel risiko for at lide alvorlig overlast som defineret i artikel 15 [...], og som ikke kan eller, på grund af en sådan risiko, ikke vil påberåbe sig dette lands beskyttelse

[...]

g) »ansøgning om international beskyttelse«: en anmodning, der indgives af en tredjelandstatsborger eller statsløs om beskyttelse fra en medlemsstat, når der er grundlag for at antage, at ansøgeren søger om flygtningestatus eller subsidær beskyttelsesstatus, og vedkommende ikke udtrykkeligt anmoder om anden form for beskyttelse, der ikke er omfattet af dette direktiv, og som kan søges særskilt.«

8 Dette direktivs artikel 3 fastsætter:

»Medlemsstaterne kan indføre eller opretholde gunstigere standarder for fastsættelse af, hvem der kan anerkendes som flygtninge eller som personer, der er berettiget til subsidiær beskyttelse, og for fastsættelse af indholdet af international beskyttelse, for så vidt disse standarder er forenelige med dette direktiv.«

9 Artikel 15 i direktiv 2004/83, som er indeholdt i dets kapitel V, der har overskriften »Ret til subsidiær beskyttelse«, bestemmer følgende under overskriften »Alvorlig overlast«:

»Ved alvorlig overlast forstås:

- a) dødsstraf eller henrettelse eller
- b) udsættelse af en ansøger for tortur, umenneskelig eller vanærende behandling eller straf i dennes hjemland eller
- c) alvorlig og individuel trussel mod en civilpersons liv eller fysiske integritet som følge af vilkårlig vold i forbindelse med international eller intern væbnet konflikt.«

Direktiv 2005/85

10 Artikel 3 i direktiv 2005/85 med overskriften »Anvendelsesområde« har følgende ordlyd:

»1. Dette direktiv finder anvendelse på alle asylansøgninger, der indgives på medlemsstaternes område, herunder ved grænsen eller i transitområderne i medlemsstaterne, samt på fratagelse af flygtningestatus.

[...]

3. Hvis medlemsstaterne anvender eller indfører en procedure, hvorefter asylansøgninger både behandles som ansøgninger på grundlag af [konventionen om flygtnings retsstilling, undertegnet i Genève den 28. juli 1951,] og som ansøgninger om andre former for international beskyttelse, der ydes under omstændigheder som defineret i artikel 15 i direktiv 2004/83/EF, anvender de dette direktiv under hele deres procedure.

4. Medlemsstaterne kan endvidere beslutte at anvende dette direktiv som led i procedurer for behandling af ansøgninger om enhver anden form for international beskyttelse.«

Direktiv 2008/115/EF

11 Følgende fremgår af 2. og 12. betragtning til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/115/EF af 16. december 2008 om fælles standarder og procedurer i medlemsstaterne for tilbagesendelse af tredjelandstatsborgere med ulovligt ophold (EUT L 348, s. 98):

»(2) Det Europæiske Råd opfordrede på sit møde i Bruxelles den 4.-5. november 2004 til, at der udformes en effektiv udsendelses- og repatrieringspolitik, der bygger på fælles standarder, så personer tilbagesendes på en human måde og med fuld respekt for deres grundlæggende rettigheder og værdighed.

[...]

(12) Der bør træffes foranstaltninger for så vidt angår tredjelandsstatsborgere med ulovligt ophold, som endnu ikke kan udsendes. Deres grundlæggende fornødenheder bør defineres i overensstemmelse med national lovgivning. [...]«

12 Direktivets artikel 3, nr. 4), bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

[...]

4) »afgørelse om tilbagesendelse«: en administrativ eller retslig afgørelse eller retsakt, der fastslår eller erklærer, at en tredjelandsstatsborgers ophold er ulovligt, og som pålægger eller fastslår en forpligtelse for den pågældende til at vende tilbage.«

13 Direktivets artikel 5 bestemmer:

»Når medlemsstaterne gennemfører dette direktiv, tager de behørigt hensyn til

[...]

c) den pågældende tredjelandsstatsborgers helbredstilstand og respekterer non-refoulement-princippet.«

14 Artikel 9 i direktiv 2008/115 med overskriften »Udsættelse af udsendelse« bestemmer i stk. 1:

»Medlemsstaterne udsætter en udsendelse

a) hvis den vil krænke non-refoulement-princippet, eller

b) så længe der indrømmes suspension i henhold til artikel 13, stk. 2.«

15 Direktivets artikel 12 bestemmer i stk. 1:

»Afgørelser om tilbagesendelse og, hvis der er udstedt sådanne, afgørelser om indrejseforbud og afgørelser om udsendelse skal affattes skriftligt og angive de faktiske og retlige grunde samt oplyse om de retsmidler, der er til rådighed.

[...]«

16 Samme direktivs artikel 13 bestemmer i stk. 1 og 2:

»1. Den pågældende tredjelandsstatsborger skal have adgang til effektive retsmidler til at klage over eller søge prøvning af afgørelser vedrørende tilbagesendelse som omhandlet i artikel 12, stk. 1, ved en kompetent retslig eller administrativ myndighed eller et kompetent organ, sammensat af medlemmer, der er upartiske og er sikret uafhængighed.

2. Myndigheden eller organet, jf. stk. 1, skal have beføjelse til at prøve afgørelser vedrørende tilbagesendelse som omhandlet i artikel 12, stk. 1, herunder mulighed for midlertidigt at suspendere afgørelsernes fuldbyrdelse, medmindre midlertidig suspension allerede finder anvendelse i medfør af national lovgivning.«

17 Artikel 14 i direktiv 2008/115 fastsætter følgende i stk. 1:

»Med forbehold af den situation, der er omhandlet i artikel 16 og 17, sikrer medlemsstaterne, at der så vidt muligt tages hensyn til følgende principper i forbindelse med tredjelandstatsborgere inden for den frist for frivillig udrejse, der indrømmes i henhold til artikel 7, og i de perioder, hvor udsendelsen er udsat i henhold til artikel 9:

[...]

b) de pågældende sikres akut lægebehandling og absolut nødvendig behandling af sygdom

[...]«

Belgisk ret

18 Artikel 9b i loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers (lov af 15.12.1980 om udlændinges indrejse, ophold og etablering på samt udvisning fra statens område) i den affattelse, der finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i hovedsagen (herefter »loven af 15. december 1980«), fastsætter i stk. 1:

»En udlænding med ophold i Belgien, som dokumenterer sin identitet i overensstemmelse med § 2, og som lider af en sygdom, der indebærer en reel risiko for udlændingens liv eller fysiske integritet eller en reel risiko for umenneskelig eller vanærende behandling, idet der ikke findes passende behandling i udlændingens oprindelsesland eller i det land, hvor udlændingen opholder sig, kan ansøge om opholdstilladelse i Kongeriget hos ministeren eller dennes befuldmægtigede.«

19 Artikel 48/4 i loven af 15. december 1980 har følgende ordlyd:

»§ 1. Subsidiær beskyttelsesstatus tildeles en udlænding, der ikke anerkendes som flygtning, og som ikke er omfattet af artikel 9b, og for hvem der er alvorlig grund til at antage, at udlændingen, hvis den pågældende sendes tilbage til sit hjemland eller, for så vidt angår en statsløs, til det land, hvor den pågældende tidligere havde sit sædvanlige opholdssted, vil løbe en reel risiko for at lide alvorlig overlast som omhandlet i stk. 2, og som ikke kan eller, på grund af en sådan risiko, ikke vil påberåbe sig dette lands beskyttelse, forudsat at den pågældende ikke er omfattet af udelukkelsesbestemmelserne i artikel 55/4.

§ 2. Ved alvorlig overlast forstås:

a) dødsstraf eller henrettelse eller

b) udsættelse af en ansøger for tortur, umenneskelig eller vanærende behandling eller straf i dennes hjemland eller

c) alvorlig trussel mod en civilpersons liv eller fysiske integritet som følge af vilkårlig vold i forbindelse med international eller intern væbnet konflikt.«

20 Artikel 39/82, 39/84 og 39/85 i loven af 15. december 1980 fastsætter forskellige procedurer, hvorved der kan opnås suspension af administrative afgørelser vedrørende udlændinges ophold og udvisning.

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 21 Den 15. april 2009 indgav Moussa Abdida en ansøgning om opholdstilladelse i henhold til artikel 9b i loven af 15. december 1980 med den begrundelse, at han lider af en særligt alvorlig sygdom.
- 22 Denne ansøgning blev den 4. december 2009 antaget til realitetsbehandling. Som følge heraf fik Moussa Abdida ret til socialhjælp fra CPAS.
- 23 Ved afgørelse af 6. juni 2011 fik Moussa Abdida afslag på sin ansøgning om opholdstilladelse med den begrundelse, at hans hjemland råder over en lægelig infrastruktur, der gør det muligt at behandle syge personer, der lider af Moussa Abdidas sygdom. Denne afgørelse blev den 29. juni 2011 forkyndt for Moussa Abdida sammen med et påbud om at forlade det belgiske område.
- 24 Den 7. juli 2011 anlagde Moussa Abdida sag ved conseil du contentieux des étrangers til prøvelse af afgørelsen om afslag på ophold.
- 25 Den 13. juli 2011 traf CPAS over for Moussa Abdida afgørelse om ophør af socialhjælp og afslog at yde akut lægehjælp. Den 27. juli 2011 ændrede CPAS sin afgørelse, idet der blev tildelt akut lægehjælp.
- 26 Den 5. august 2011 anlagde Moussa Abdida sag ved tribunal du travail de Nivelles til prøvelse af afgørelsen om ophør af socialhjælp.
- 27 Ved dom af 9. september 2011 gav tribunal du travail de Nivelles Moussa Abdida medhold og pålagde CPAS at betale Moussa Abdida socialhjælp svarende til grundydelsen for enlige, idet retten bl.a. fastslog, at retten til socialhjælp er en uomgængelig betingelse for udøvelsen af retten til effektive retsmidler, og at Moussa Abdidas socialhjælp således skal opretholdes, indtil der er truffet afgørelse i den sag, som han har anlagt til prøvelse af afslaget på hans ansøgning om opholdstilladelse.
- 28 Den 7. oktober 2011 iværksatte CPAS anke af denne dom for cour du travail de Bruxelles.
- 29 Denne ret har konstateret, at Moussa Abdida i henhold til de relevante nationalretlige regler ikke råder over et retsmiddel med opsættende virkning for afgørelsen om afslag på ophold, og at han i den tid, hvor søgsmålet til prøvelse heraf behandles, er frataget al anden socialhjælp end akut lægehjælp.
- 30 På denne baggrund har cour du travail de Bruxelles besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal direktiv [2004/83, 2005/85 og 2003/9] fortolkes således, at de pålægger en medlemsstat, der fastsætter, at en udlænding, som »lider af en sygdom, som indebærer en reel risiko for udlændingens liv eller fysiske integritet eller en reel risiko for umenneskelig eller vanærende behandling, idet der ikke findes passende behandling i udlændingens oprindelsesland«, har ret til subsidiær beskyttelse som omhandlet i artikel 15, litra b), i direktiv [2004/83]
- at fastsætte opsættende virkning for søgsmål, der er anlagt til prøvelse af en administrativ afgørelse om afslag på opholdsret og/eller subsidiær beskyttelse, og som indeholder et påbud om at forlade statens område
 - at dække sagsøgerens basale behov, ud over lægelige behov, inden for rammerne af sin socialhjælps- eller modtagelsesordning, indtil der træffes afgørelse i søgsmålet anlagt til prøvelse af denne administrative afgørelse?

- 2) Såfremt spørgsmålet besvares benægtende, pålægger chartret [...], og navnlig dets artikel 1-3 [...], artikel 4 [...], artikel 19, stk. 2 [...], artikel 20 og 21 [...] og/eller artikel 47 [...] da en medlemsstat, der gennemfører direktiv [2004/83, 2005/85 og 2003/9], at fastsætte opsættende virkning for søgsmål og dækning af basale behov som anført ovenfor i spørgsmål 1?»

Om de præjudicielle spørgsmål

- 31 Med disse spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 2003/9, 2004/83 og 2005/85, i givet fald sammenholdt med chartrets artikel 1-4, artikel 19, stk. 2, samt artikel 20, 21 og 47, skal fortolkes således, at en medlemsstat, hvis kompetente myndigheder har vedtaget en afgørelse, hvorefter der gives afslag på en tredjelandsstatsborgers ansøgning om tilladelse til at opholde sig i denne medlemsstat på grundlag af en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der foreskriver en tilladelse til at opholde sig i nævnte medlemsstat for en udlænding, som lider af en sygdom, der indebærer en reel risiko for udlændingens liv eller fysiske integritet eller en reel risiko for umenneskelig eller nedværdigende behandling, idet der ikke findes passende behandling i udlændingens oprindelsesland eller i det tredjeland, hvor udlændingen tidligere opholdt sig, og hvorefter nævnte tredjelandsstatsborger pålægges at forlade samme medlemsstats område, skal fastsætte opsættende virkning for et retsmiddel, der bringes i anvendelse til prøvelse af denne afgørelse, og dække tredjelandsstatsborgerens grundlæggende behov, indtil der er truffet afgørelse i sagen om prøvelse af afgørelsen.
- 32 Indledningsvis bemærkes, at det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at disse spørgsmål hviler på den forudsætning, at de ansøgninger, der er indgivet på grundlag af den i hovedsagen omhandlede lovgivning, udgør ansøgninger om international beskyttelse som omhandlet i direktiv 2004/83 og dermed er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde.
- 33 Som det fremgår af præmis 27, 41, 45 og 46 i dom *M'Bodj* (C-542/13, EU:C:2014:2452), skal artikel 2, litra c) og e), artikel 3 og artikel 15 i direktiv 2004/83 imidlertid fortolkes således, at de ansøgninger, der er indgivet på grundlag af denne nationale lovgivning, ikke udgør ansøgninger om international beskyttelse som omhandlet i direktivets artikel 2, litra g). Heraf følger, at situationen for en tredjelandsstatsborger, der har indgivet en sådan ansøgning, ikke falder ind under nævnte direktivs anvendelsesområde, således som dette er defineret i direktivets artikel 1.
- 34 Hvad angår direktiv 2005/85 følger det af dette direktivs artikel 3, at det finder anvendelse på asylansøgninger, men også på ansøgninger om subsidiær beskyttelse, når en medlemsstat indfører én enkelt procedure, inden for rammerne af hvilken den behandler en ansøgning i lyset af de to former for international beskyttelse (domme *M.*, C-277/11, EU:C:2012:744, præmis 79, og *N.*, C-604/12, EU:C:2014:302, præmis 39), og at medlemsstaterne kan beslutte også at anvende direktivet på ansøgninger om andre former for international beskyttelse.
- 35 Det er ubestridt, at de ansøgninger, der er indgivet på grundlag af den i hovedsagen omhandlede lovgivning, ikke udgør ansøgninger om international beskyttelse.
- 36 Direktiv 2003/9 finder heller ikke anvendelse i en situation som den i hovedsagen omhandlede, eftersom dette direktivs artikel 3, stk. 1 og 4, for det første begrænser dets anvendelse til asylansøgninger, idet det herved præciseres, at medlemsstaterne kan beslutte at anvende direktivet på behandlingen af ansøgninger om andre former for beskyttelse, og eftersom det for det andet ikke fremgår af de sagsakter, som Domstolen råder over, at Kongeriget Belgien har besluttet at anvende nævnte direktiv på ansøgninger, der indgives på grundlag af den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning.

- 37 Når dette er sagt, tilkommer det som led i den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, Domstolen at give den forelæggende ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Selv om den forelæggende ret formelt kun henviser til direktiv 2003/9, 2004/38 og 2005/85, er en sådan omstændighed derfor ikke til hinder for, at Domstolen oplyser den om alle de momenter angående fortolkningen af EU-retten, som kan være til nytte ved afgørelsen af den sag, som verserer for den, uanset om den henviser til dem i sine spørgsmål. Det tilkommer herved Domstolen fra samtlige de oplysninger, der er fremlagt af den nationale ret, navnlig af forelæggelsesafgørelsens præmisser, at udlede de EU-retlige elementer, som det under hensyn til sagens genstand er nødvendigt at fortolke (jf. i denne retning domme *Fuß*, C-243/09, EU:C:2010:609, præmis 39 og 40, og *Hadj Ahmed*, C-45/12, EU:C:2013:390, præmis 42).
- 38 I det foreliggende tilfælde vedrører de spørgsmål, som den forelæggende ret har stillet, kendetegnene ved det søgsmål, som er anlagt til prøvelse af en afgørelse, hvorved Moussa Abdida pålægges at forlade det belgiske område, idet hans ophold i Belgien er ulovligt, samt de garantier, som skal gælde for Moussa Abdida, indtil der træffes afgørelse vedrørende det søgsmål, som han har anlagt til prøvelse af denne afgørelse.
- 39 Det er ubestridt, at nævnte afgørelse udgør en administrativ akt, der fastslår, at en tredjelandstatsborgers ophold er ulovligt, og som fastslår en forpligtelse for den pågældende til at vende tilbage. Den skal således kvalificeres som en »afgørelse om tilbagesendelse« som omhandlet i artikel 3, nr. 4), i direktiv 2008/115.
- 40 Dette direktiv fastsætter imidlertid i artikel 13 og 14 regler vedrørende de retsmidler, der skal være til rådighed til prøvelse af afgørelser om tilbagesendelse, og de garantier, som i perioden frem til tilbagesendelsen skal gælde for en tredjelandstatsborger, for hvem der er truffet en sådan afgørelse.
- 41 Det skal derfor afgøres, om disse artikler skal fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning, som ikke fastsætter opsættende virkning for retsmidler, der er bragt i anvendelse til prøvelse af en afgørelse om tilbagesendelse som den i hovedsagen omhandlede, og som ikke fastsætter, at den pågældende tredjelandstatsborgers grundlæggende behov dækkes, indtil der er truffet afgørelse i sagen om prøvelse af en sådan afgørelse.
- 42 I denne henseende bemærkes, at fortolkningen af bestemmelserne i direktiv 2008/115 skal foretages med fuld respekt for de pågældende personers grundlæggende rettigheder og værdighed, således som det fremgår af anden betragtning hertil.
- 43 Hvad for det første angår kendetegnene ved det retsmiddel, som skal kunne bringes i anvendelse til prøvelse af en afgørelse om tilbagesendelse som den i hovedsagen omhandlede, fremgår det af artikel 13, stk. 1, i direktiv 2008/115, sammenholdt med direktivets artikel 12, stk. 1, at en tredjelandstatsborger skal have adgang til effektive retsmidler til at klage over eller søge prøvning af en afgørelse om tilbagesendelse, der vedrører den pågældende.
- 44 Direktivets artikel 13, stk. 2, bestemmer, at den myndighed eller det organ, som har kompetence til at afgøre sådanne klager eller søgsmål, har mulighed for midlertidigt at suspendere fuldbyrdelsen af den anfægtede afgørelse om tilbagesendelse, medmindre midlertidig suspension allerede finder anvendelse i medfør af national lovgivning. Heraf følger, at direktivet ikke foreskriver, at de retsmidler, der er fastsat i dets artikel 13, stk. 1, nødvendigvis skal have opsættende virkning.
- 45 Kendetegnene ved dette retsmiddel skal imidlertid fastlægges i overensstemmelse med chartrets artikel 47, som udgør en bekræftelse af princippet om effektiv domstolsbeskyttelse (jf. i denne retning domme *Unibet*, C-432/05, EU:C:2007:163, præmis 37, og *Agrokonsulting-04*, C-93/12, EU:C:2013:432,

præmis 59), og hvorefter enhver, hvis rettigheder og friheder som sikret af EU-retten er blevet krænket, skal have adgang til effektive retsmidler for en domstol under overholdelse af de betingelser, der er fastsat i nævnte artikel.

- 46 I denne henseende bemærkes, at chartrets artikel 19, stk. 2, bl.a. bestemmer, at ingen må udsendes til en stat, hvor der er en alvorlig risiko for at blive udsat for umenneskelig eller nedværdigende behandling.
- 47 Det fremgår af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, at det i henhold til chartrets artikel 52, stk. 3, ved fortolkningen af chartrets artikel 19, stk. 2, skal tages i betragtning, at selv om udlændinge, for hvilke der er truffet afgørelse om udsendelse, i princippet ikke har ret til at forblive på en stats område med henblik på fortsat at modtage lægelig, social eller andre former for bistand og ydelser fra denne stat, kan en afgørelse om at udsende en udlænding, der lider af en alvorlig fysisk eller psykisk sygdom, til et land, hvor midlerne til at behandle denne sygdom er dårligere end dem, der er til rådighed i nævnte stat, i ganske særlige undtagelsestilfælde rejse et spørgsmål i henhold til EMRK's artikel 3, såfremt tvingende humanitære hensyn taler imod denne udsendelse (jf. bl.a. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 27.5.2008, N. mod Det Forenede Kongerige, præmis 42).
- 48 I ganske særlige undtagelsestilfælde, hvor udsendelsen af en tredjelandstatsborger, der lider af en alvorlig sygdom, til et land, hvor der ikke findes passende behandling, ville være i strid med princippet om non-refoulement, kan medlemsstaterne i henhold til artikel 5 i direktiv 2008/115, sammenholdt med chartrets artikel 19, stk. 2, således ikke foretage denne udsendelse.
- 49 Fuldbyrdelsen af en afgørelse om tilbagesendelse, som indebærer udsendelse af en tredjelandstatsborger, der lider af en alvorlig sygdom, til et land, hvor der ikke findes passende behandling, kan derfor i visse tilfælde udgøre en tilsidesættelse af artikel 5 i direktiv 2008/115.
- 50 Disse ganske særlige undtagelsestilfælde er kendetegnet ved deres alvorlighed og den uoprettelige karakter af den skade, der vil følge af udsendelsen af en tredjelandstatsborger til et land, hvor der er alvorlig risiko for, at den pågældende udsættes for umenneskelig eller nedværdigende behandling. Effektiviteten af retsmidlet til prøvelse af en afgørelse om tilbagesendelse, hvis fuldbyrdelse kan udsætte den omhandlede tredjelandstatsborger for en alvorlig risiko for alvorlig og uafvendelig forværring af den pågældendes helbred, kræver under disse omstændigheder, at tredjelandstatsborgeren råder over et retsmiddel med opsættende virkning med henblik på at sikre, at afgørelsen om tilbagesendelse ikke fuldbyrdes, inden et klagepunkt vedrørende en tilsidesættelse af artikel 5 i direktiv 2008/115, sammenholdt med artikel 19, stk. 2, har haft mulighed for at blive behandlet af en kompetent myndighed.
- 51 Denne fortolkning underbygges af forklaringerne til chartrets artikel 47, hvoraf fremgår, at artikel 47, stk. 1, er baseret på EMRK's artikel 13 (dom, fornyet prøvelse, Arango Jaramillo m.fl. mod EIB, C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, præmis 42).
- 52 Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har således udtalt, at når en stat beslutter at tilbagesende en udlænding til et land, hvor der er vægtige grunde til at tro, at den pågældende har en reel risiko for at blive udsat for en behandling, der er i strid med EMRK's artikel 3, kræver effektiviteten af retsmidlet som fastsat i EMRK's artikel 13, at de berørte råder over et retsmiddel med fuld opsættende virkning for fuldbyrdelsen af den foranstaltning, i henhold til hvilken de kan tilbagesendes (jf. bl.a. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 26.4.2007, Gebremedhin mod Frankrig, præmis 67, og af 23.2.2012, Hirsaa Jamaa m.fl. mod Italien, præmis 200).

- 53 Det følger af det ovenstående, at artikel 5 og 13 i direktiv 2008/115, sammenholdt med chartrets artikel 19, stk. 2, og artikel 47, skal fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning, der ikke fastsætter retsmidler med opsættende virkning til prøvelse af en afgørelse om tilbagesendelse, hvis fuldbyrdelse kan udsætte den omhandlede tredjelandstatsborger for en alvorlig risiko for alvorlig og uafvendelig forværring af den pågældendes helbred.
- 54 Hvad for det andet angår dækningen af en tredjelandstatsborgers grundlæggende behov i en situation som den i hovedsagen omhandlede bemærkes, at selv om det fremgår af 12. betragtning til direktiv 2008/115, at grundlæggende fornødenheder for tredjelandstatsborgere med ulovligt ophold, som endnu ikke kan udsendes, bør defineres i overensstemmelse med national lovgivning, forholder det sig ikke desto mindre således, at denne lovgivning skal være forenelig med de forpligtelser, der følger af direktivet.
- 55 Nævnte direktivs artikel 14 fastsætter således visse garantier for perioden frem til tilbagesendelsen, bl.a. i de perioder, hvor udsendelsen er udsat i henhold til samme direktivs artikel 9.
- 56 I henhold til artikel 9, stk. 1, litra b), i direktiv 2008/115 udsætter medlemsstaterne en udsendelse, så længe der indrømmes suspension i henhold til direktivets artikel 13, stk. 2.
- 57 Det fremgår således af den almindelige opbygning af direktiv 2008/115, som skal tages i betragtning ved fortolkningen af dets bestemmelser (jf. i denne retning dom Abdullahi, C-394/12, EU:C:2013:813, præmis 51), at direktivets artikel 9, stk. 1, litra b), skal omfatte alle de situationer, hvor en medlemsstat er forpligtet til at udsætte fuldbyrdelsen af en afgørelse om tilbagesendelse som følge af, at der er bragt et retsmiddel i anvendelse til prøvelse af denne afgørelse.
- 58 Det følger af det ovenstående, at medlemsstaterne i perioden frem til tilbagesendelsen er forpligtede til at indrømme en tredjelandstatsborger, der lider af en alvorlig sygdom, og som har bragt et retsmiddel i anvendelse til prøvelse af en afgørelse om tilbagesendelse, hvis fuldbyrdelse kan udsætte den omhandlede tredjelandstatsborger for en alvorlig risiko for alvorlig og uafvendelig forværring af den pågældendes helbred, de garantier, som er indført ved artikel 14 i direktiv 2008/115.
- 59 I henhold til direktivets artikel 14, stk. 1, litra b), skal den pågældende medlemsstat i en situation som den i hovedsagen omhandlede så vidt muligt navnlig dække de grundlæggende behov for en tredjelandstatsborger, der lider af en alvorlig sygdom, såfremt denne tredjelandstatsborger ikke har midler til selv at kunne sørge herfor.
- 60 Sikringen af akut lægebehandling og absolut nødvendig behandling af sygdom som fastsat i artikel 14, stk. 1, litra b), i direktiv 2008/115 kan nemlig i en sådan situation være uden faktisk virkning, hvis den ikke ledsages af en dækning af den omhandlede tredjelandstatsborgers grundlæggende behov.
- 61 Det bemærkes imidlertid, at det tilkommer medlemsstaterne at fastlægge, hvilken form denne dækning af den omhandlede tredjelandstatsborgers grundlæggende behov skal antage.
- 62 Heraf følger, at artikel 14, stk. 1, litra b), i direktiv 2008/115 skal fortolkes således, at den er til hinder for en national lovgivning, som ikke fastsætter, at de grundlæggende behov for en tredjelandstatsborger, der lider af en alvorlig sygdom, så vidt muligt dækkes med henblik på at sikre, at akut lægebehandling og absolut nødvendig behandling af sygdommen faktisk kan ydes i den periode, hvor den omhandlede medlemsstat er forpligtet til at udsætte udsendelsen af denne tredjelandstatsborger som følge af, at der er bragt et retsmiddel i anvendelse til prøvelse af en afgørelse om tilbagesendelse, der vedrører den pågældende.

63 Henset til det ovenstående skal de forelagte spørgsmål herefter besvares med, at artikel 5 og 13 i direktiv 2008/115, sammenholdt med chartrets artikel 19, stk. 2, samt artikel 47, og dette direktivs artikel 14, stk. 1, litra b), skal fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning:

- som ikke fastsætter opsættende virkning for et retsmiddel, der er bragt i anvendelse til prøvelse af en afgørelse, som pålægger en tredjelandsstatsborger, der lider af en alvorlig sygdom, at forlade en medlemsstats område, såfremt fuldbyrdelsen af denne afgørelse kan udsætte denne tredjelandsstatsborger for en alvorlig risiko for alvorlig og uafvendelig forværring af den pågældendes helbred, og
- som ikke fastsætter, at denne tredjelandsstatsborgers grundlæggende behov så vidt muligt dækkes med henblik på at sikre, at akut lægebehandling og absolut nødvendig behandling af sygdommen faktisk kan ydes i den periode, hvor medlemsstaten er forpligtet til at udsætte udsendelsen af denne tredjelandsstatsborger som følge af anvendelsen af dette retsmiddel.

Sagens omkostninger

64 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

Artikel 5 og 13 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/115/EF af 16. december 2008 om fælles standarder og procedurer i medlemsstaterne for tilbagesendelse af tredjelandsstatsborgere med ulovligt ophold, sammenholdt med artikel 19, stk. 2, samt artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, og dette direktivs artikel 14, stk. 1, litra b), skal fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning:

- som ikke fastsætter opsættende virkning for et retsmiddel, der er bragt i anvendelse til prøvelse af en afgørelse, som pålægger en tredjelandsstatsborger, der lider af en alvorlig sygdom, at forlade en medlemsstats område, såfremt fuldbyrdelsen af denne afgørelse kan udsætte denne tredjelandsstatsborger for en alvorlig risiko for alvorlig og uafvendelig forværring af den pågældendes helbred, og
- som ikke fastsætter, at denne tredjelandsstatsborgers grundlæggende behov så vidt muligt dækkes med henblik på at sikre, at akut lægebehandling og absolut nødvendig behandling af sygdommen faktisk kan ydes i den periode, hvor medlemsstaten er forpligtet til at udsætte udsendelsen af denne tredjelandsstatsborger som følge af anvendelsen af dette retsmiddel.

Underskrifter